

УДК 378.091.12:811.1

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.28>

Каніболоцька О. А.

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ ДО НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Розглянуто проблему неперервної професійної діяльності майбутнього вчителя іноземної мови. Проаналізовано структуру його готовності до професійної педагогічної діяльності. Зазначено, що професійна неперервна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови в умовах сучасного суспільства розглядається як цілісна, відкрита, інтегративна, багаторівнева, мобільна система, що відповідає соціальним та освітнім вимогам, запитам ринку професійно-педагогічних послуг та умовам сертифікації. Концепція ґрунтується на осмисленні процесу неперервної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, що дає змогу сформувати конкурентоспроможного фахівця, здатного до творчої іношомовної професійної діяльності, та складається з теоретико-методологічного, структурно-змістовного, реалізаційно-технологічного, критеріально-аналітичного складників.

Розглядаються різні компоненти готовності до професійної діяльності як із психолого-педагогічної точки зору, так і з точки зору методики викладання іноземних мов. Варіативність та особистісна орієнтація сучасної освіти потребують змін у теорії й методиці навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах, а також у технологіях навчання на всіх ступенях. Зростає кількість методик, які сприяють формуванню практичних навичок пошуку й аналізу інформації, самонавчанню, самоорганізації, досвіду відповідального вибору та поведінки, становленню ціннісних орієнтацій. Тому коло вимог до особистості вчителя іноземної мови, визначене не тільки кваліфікаційною характеристикою, а й змінами в суспільстві, зростає, і на практиці відповідати цим вимогам стає все важче.

Визначено вимоги до вчителя іноземної мови в рамках розвитку сучасної школи. Окреслено основні напрями та компоненти професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, враховуючи загальні компоненти підготовки вчителя та психолого-педагогічне підґрунтя професійної діяльності вчителя іноземної мови. Акцентовано на необхідності дослідження особливостей організації неперервної професійної підготовки вчителя іноземної мови.

Ключові слова: неперервна освіта, готовність до професійної діяльності, компоненти готовності, вчитель іноземної мови.

У справі об'єднання людства на основі певних ціннісних підстав і цільових орієнтирів одним із пріоритетних чинників стає неперервна освіта. Неперервність у сучасному культурно-освітньому контексті є ідеєю, принципом навчання, якістю освітнього процесу, умовою становлення людини. Однією з невідмінних умов ефективності вчителя іноземної мови (далі – *ІМ*) є його готовність до професійної фахової діяльності. Аналізуючи питання підготовки вчителів іноземної мови, варто зазначити, що проблему формування їхніх знань, умінь і навичок у різний час досліджували багато науковців: теоретичні погляди на сутність підготовки майбутніх учителів іноземних мов і підходи до аналізу її теорії і практики – А. Амеїліна, Н. Борисова, Л. Гусак, Л. Кравчук, М. Савчак, П. Сердюкова та інші; загальні теоретичні положення професійної підготовки вчителя іноземної мови на сучасному етапі – І. Білецька, К. Левківський, С. Ніколаєва, С. Сисоєва, О. Савченко, Л. Сущенко та інші.

Результатом професійної підготовки є готовність до професійної діяльності. В сучасній науці психологічну готовність досліджують В. Дорохін, В. Моляко, А. Проскура С. Равіков, мотиваційну – Е. Томас, морально-психологічну – Л. Кондрашова, С. Ніколаєнко, Г. Штельмах, професійну – Д. Мазуха, моральну – Є. Шевчук, професійно-педагогічну – С. Коріщенко, готовність загалом – В. Бондар, А. Капська, І. Пастир, О. Ярошенко та інші.

Готовність розглядається педагогами та психологами як стан (М. Дяченко, Є. Ільїн, М. Левітов, Д. Мехіладзе), як якість особистості (Є. Павлютенков, К. Платонов, В. Серіков, Є. Федорчук, В. Шадріков), як комплекс здібностей (Б. Ананьєв, С. Рубінштейн), як синтез певних особистісних якостей (С. Дибін, В. Крутецька, В. Шаринський), як системне особистісне утворення (С. Васильєва, М. Дяченко, Л. Кандинович).

Мета статті – визначити сутність поняття готовності до професійної діяльності майбутнього вчителя іноземної мови, а також виявити структурні компоненти цієї готовності.

Невід'ємною частиною становлення сучасної держави є розвиток освіти, а також система підготовки та готовності до професійної педагогічної діяльності. Педагогічні та психологічні дослідження дають великий діапазон визначень готовності. Це можна пояснити кількома причинами. Слово «готовність» обмежує коло індивідуально-психологічних властивостей, залишаючи поза його межами знання, вміння і навички. Індивідуально-психологічні особливості людини визначаються здібностями, які демонструють її готовність до оволодіння певними видами діяльності та успішного їх здійснення. Посилаючись на дослідження Л. Гури, автор зазначає, що ними є особливості теоретичної концепції автора; дослідження стану готовності на різних рівнях протікання психічних процесів, якими регулюється поведінка особистості щодо навколишньої дійсності [2]. Одні науковці розглядають її на рівні психофізичних реакцій, інші – на рівні включення в діяльність. Крім того, спостерігається й довільне трактування категорії «готовність».

Під психологічною готовністю особистості до професійної діяльності М. Кужель розуміє психічний стан, який виникає в результаті усвідомленого або неусвідомленого відображення психологічної структури професійної діяльності і характеризується певними мотиваційними, операційними та регуляційними властивостями особистості [6]. І. Ковальська визначає, що готовність – стійке психологічне утворення, що забезпечує його здатність до успішного виконання завдань [4]. Це також відносить чинне дослідження до особистісного підходу.

У своїх працях Л. Кондрашова розглядає готовність до діяльності як фундамент професіоналізму, основою якого є психологічна готовність – «складне особистісне утворення, що включає ідейно-моральні і професійні погляди та переконання, професійну спрямованість психічних процесів, оптимізм, налаштованість на працю, спроможність до подолання труднощів, самооцінку результатів праці, потребу у професійному самовихованні, що забезпечує високі результати праці» [5]. Аналізуючи представлені вище роботи, автор вважає, що професійна готовність визначається як закономірний, цілеспрямований результат певної спеціальної професійної підготовки спеціалістів, їх особистісно-мотиваційного ствердження, налаштованості на працю, вміння перемагати труднощі, їх освіти, самоосвіти, самовиховання, бажання досягти успіху й уміння долати перешкоди. Готовність – це внутрішня здатність особистості, яка становить собою певну цілісність та існує як ознака професійної кваліфікації, а також є результатом цілеспрямованої підготовки.

Підходи до поняття «готовності» різноманітні, бо кожна наука надає йому певні індивідуальні характеристики, хоча з упевненістю можна сказати, що і педагоги, і психологи, і соціологи дають споріднені дефініції. Ядро цього поняття включає в себе як психологічну готовність, яка є базою та стійкою платформою діяльності, так і практичну (професійну) готовність для застосування всіх знань і вмінь. Так, зміст поняття «готовність» психологи та педагоги розглядають як єдність трьох компонентів – когнітивного, емоційного та пов'язаного з поведінкою (Д. Катя, Д. Керч, М. Кровгильд); сукупність мотиваційних, пізнавальних, емоційних, вольових якостей особистості (Е. Козлов, Ю. Кулюткін); передумову цілеспрямованої діяльності, її реалізації, стійкості та ефективності (К. Дурай-Новакова, М. Дяченко, Л. Кандибович); єдність спонукального (мотиваційного) і виконавчого (процесуального) компонентів (В. Селіванов); новоутворення (Л. Виготський, Д. Ельконін); психічний стан (А. Капська, А. Мороз, В. Сластьонін). Варто зазначити, що всі науковці вважають готовність передумовою успішної професійної діяльності людини.

Всі визначення поняття до професійної діяльності поєднуються основними ключовими поняттями, а саме тим, що це – складна система, багаторівневий процес тощо. На основі аналізу науково-педагогічної літератури можна зробити висновок про відсутність єдиного підходу до розуміння феномена готовності. Так, у дослідженні А. Резановича готовність трактується як «внутрішня якість особистості, в якій виражено її схильність до діяльності і яка представлена єдністю елементів: мотиваційна готовність, теоретична готовність, практична готовність» [7].

Складність багатьох підходів до визначення поняття «готовність» пов'язана зі складниками, які входять до нього. Наприклад, психологи виділяють такі компоненти готовності: мотиваційний, пізнавально-оперативний, емоційно-вольовий, орієнтаційний, психофізіологічний, оцінний. На думку С. Витвицької, складниками готовності до педагогічної діяльності є мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, інтегративно-творчий, комунікативно-емпативний, культурологічний, аналітико-рефлексійний та результативно-продуктивний компоненти.

У змісті структури готовності М. Дяченко та Л. Кандибович виділяють такі взаємопов'язані компоненти: мотиваційний – виражається в наявності потреби успішно виконувати поставлене завдання, інтересі до об'єкта діяльності, способів її здійснення, прагнення до успіху; орієнтаційний – включає знання та уявлення про особливості та умови діяльності; операціональний – передбачає оволодіння способами та прийомами діяльності, вміннями та навичками; вольовий – характеризує внутрішню потребу в управлінні діями; оцінний – передбачає самооцінку своєї підготовленості і відповідності процесу розв'язання професійних завдань встановленим зразкам.

Дослідниця М. Іпполітова у структурі готовності майбутнього вчителя до професійної педагогічної діяльності виділяє три взаємопов'язані компоненти: особистісний – характеризує ступінь морально-педагогічної готовності вчителя до професійної діяльності, відображає сформованість ціннісних орієнтацій, інтерес до професії, рівень розвитку мотивації педагогічної діяльності; когнітивний – відображає інформованість педагога про сутність та зміст педагогічної діяльності, рівень загальнопедагогічних, методичних, спеціально-предметних знань, необхідних для ефективної професійно-педагогічної діяльності; психологічний – характеризує професійні вміння і навички, які необхідні для реалізації функцій педагогічної діяльності та забезпечення її ефективності [3].

Структура професійної компетентності педагога включає три види компетентності: ключові – необхідні для будь-якої професійної діяльності, базові – відображають специфіку певної професійної діяльності, спеціальні – відбивають специфіку конкретної сфери професійної діяльності (А. Тряпичина). Автор звертається до порівняльного аналізу складників готовності до професійної педагогічної діяльності (таб. 1).

Таблиця 1

Складники готовності до професійної педагогічної діяльності

Складники	Науковці													
	Вітвицька С.	Наумов В.	Хозяйнов Г.	Беловолова С.	Орлова Р.	Інголтова М.	Пушкін В.	Нерсесян Л.	Дерновський І.	Сластеніна В.	Подимова Л.	Прищета Т.	Інголтова Н.	Яковлева М.
Мотиваційно-ціннісний, особистісний	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+
Емоційно-моральний														+
Когнітивний	+			+	+	+			+				+	
Операційно-діяльнісний, практичний	+	+			+									
Діяльнісно-комунікативний												+		
Інтегративний / креативний	+		+						+	+	+			
Комунікативно-емпатійний	+													
Культурологічно-світоглядний	+													
Аналітико-рефлексійний	+				+				+	+	+	+		
Результативно-продуктивний	+													
Праксикологічний						+							+	
Змістовно-процесуальний		+												+
Технологічний (структура дій)							+	+		+	+			
Теоретичні й методичні знання			+											
Професійно-прикладні вміння			+											
Позитивне ставлення до педагогічної діяльності			+											
Уявлення про цілі професійної діяльності						+								
Уявлення про зміст діяльності та можливості її виконання						+								
Інформаційний блок						+						+		
Управління діяльністю і прийняття рішень						+								
Психічна спрямованість особистості							+	+						
Інтегральний психофізіологічний компонент							+	+						

Аналіз наукової літератури показав, що більшість дослідників у складі готовності виділяють (у таблиці виділено сірим кольором) мотиваційно-ціннісний, особистісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, практичний, інтегративно-творчий, креативний, аналітико-рефлексійний, праксикологічний, технологічний компоненти. Також науковці наголошують на домінанті знань, умінь, певному досвіді їх застосування на практиці, позитивному ставленні студентів до професії вчителя, стійких мотивах педагогічної діяльності, наявності професійно важливих якостей особистості. Таке багатоаспектне трактування готовності до професійної педагогічної діяльності є актуальним і для процесу підготовки вчителів ІМ.

Основними вимогами до теоретичної підготовки вчителів іноземної мови, які сформульовані в цільовій комплексній програмі «Вчитель» є такі: вчитель ІМ повинен знати основні етапи розвитку навчання іноземних мов; вчитель ІМ повинен розуміти основні теорії формування комунікативної компетенції учнів, яка складається з мовленнєвої, соціокультурної лінгвістичної, країнознавчої, навчальної, стратегічної компетенцій тощо [8].

Основні вимоги до практичної підготовки вчителя ІМ включають уміння реалізувати *комунікативно-навчальну функцію*, яка складається з інформаційного, мотиваційно-стимульовального і контрольного компонентів, тобто вміння кваліфіковано застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання іншомовного спілкування; *виховну функцію*, тобто здатність вирішувати завдання морального, культурно-естетичного, трудового виховання учнів засобами іноземної мови з урахуванням особливостей ступеня навчання; *розвивальну функцію*, тобто здатність прогнозувати шляхи формування і розвитку інтелектуальної та емоційної сфер особистості учня, його пізнавальних і розумових здібностей у процесі оволодіння іншомовним мовленням; *освітню функцію*, тобто вміння допомагати учням в оволодінні вміннями навчатися, розширювати свій світогляд [8].

Беручи до уваги дослідження О. Гончарової, можна визначити складники готовності майбутнього вчителя ІМ до професійної діяльності, зокрема мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний компоненти [1]. Всі ці компоненти є спільними для визначення готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів і не відображають власне специфіки підготовки вчителя іноземної мови. На думку О. Ругальської, основними компонентами готовності майбутніх вчителів іноземної мови до професійної діяльності є *мотиваційно-ціннісний* (професійні настанови, позитивне ставлення до професії, інтерес до неї, стійкі наміри присвятити себе педагогічній діяльності тощо); *когнітивно-комунікативний* (наукова обґрунтованість та професійно доцільна система знань, яка є міцним фундаментом для розвитку практичних умінь та навичок здійснення майбутньої професійної діяльності); *діяльнісно-практичний* (дії та операції, необхідні для успішного здійснення професійно-педагогічної діяльності); *професійно-особистісний* (професійно-особистісні якості та здібності); *оцінно-рефлексивний* (самооцінка, самоаналіз, самокорекція, самовдосконалення професійної готовності й відповідності процесу розв'язання професійних завдань оптимальним педагогічним зразкам). Саме такі компоненти відображають зміст вимог, які стоять перед майбутнім вчителем іноземної мови.

Варіативність та особистісна орієнтація сучасної освіти потребують змін у теорії й методиці навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах, а також у технологіях навчання на всіх ступенях. Зростає кількість методик, які сприяють формуванню практичних навичок пошуку й аналізу інформації, самонавчанню, самоорганізації, досвіду відповідального вибору та поведінки, становленню ціннісних орієнтацій.

Сучасні методики оцінювання вчителя іноземної мови загалом містять багато вимог. Спільним є те, що для того, щоб сформулювати складники готовності майбутнього вчителя іноземної мови, необхідно розглянути зміст професійної підготовки вчителя ІМ: мовну практичну підготовку (оволодіння лінгвістичною, лінгвокраїнознавчою, комунікативною, навчально-пізнавальною і лінгво-методичною компетенцією); психолого-педагогічну підготовку (оволодіння базовими психологічними вміннями вчителя як практичного психолога і базовими професійними вміннями вчителя); методичну підготовку (знання основ методики навчання іноземної мови в середній загальноосвітній школі та володіння методичними вміннями).

Представлений аналіз науково-методичної літератури та нормативно-правових документів свідчить про глибокий та змістовний підхід до визначення основних складників / компонентів готовності майбутнього вчителя ІМ до професійної діяльності. Такі компоненти будуть покладені в основу формулювання критеріїв визначення рівнів сформованості готовності та професійної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови до професійної діяльності, а також до неперервної освіти. Системний підхід до цього питання представлено на рис. 1.

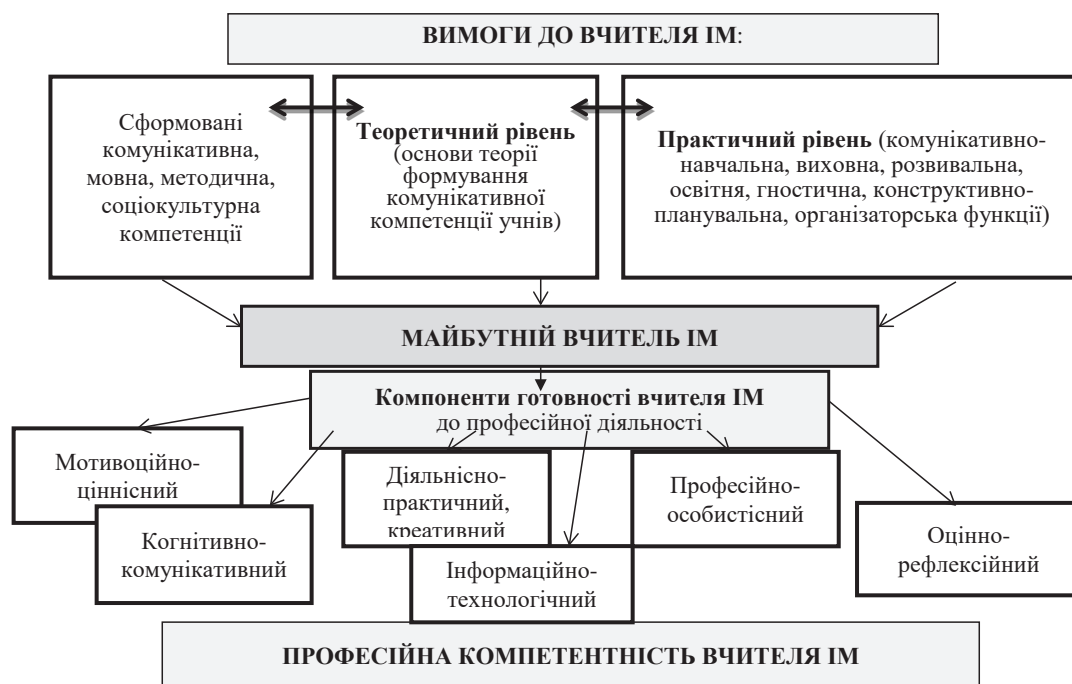

Рис. 1. Компоненти готовності вчителя ІМ до професійної діяльності

Здійснений аналіз дає змогу дійти висновку, що готовність майбутнього вчителя іноземної мови до професійної діяльності – це важлива інтегративна якість і стала особистісна характеристика, що складається з мотиваційно-ціннісного, когнітивно-комунікативного, діяльнісно-практичного (креативного), професійно-

особистісного, оцінно-рефлексивного компонентів і виявляється у здатності здійснювати ефективну іншомовну педагогічну діяльність в умовах Нової української школи та є результатом професійної підготовки вчителів у закладах вищої освіти. Ефективність сформованих компонентів / складників готовності вчителів ІМ до професійної діяльності тісно пов'язана з досягненням високого рівня розвитку їх професійної компетенції.

Висновки. Отже, готовність до педагогічної діяльності вчителя іноземної мови не можна зводити лише до забезпечення певного настрою особистості працювати в обраній сфері діяльності або до виховання окремих якостей і властивостей, до простого їх сумування. Готовність до педагогічної діяльності передбачає утворення таких необхідних установок, відносин, професіоналізму, властивостей і якостей особистості, які забезпечують можливість майбутньому фахівцю свідомо і сумлінно, зі знанням справи і творчо виконувати свої професійні функції та обов'язки. Визначальним фактором готовності майбутнього вчителя іноземної мови до професійної (педагогічної) діяльності є особливості цієї діяльності та умови її протікання. Отже, і зміст компонентів такої готовності визначається особливостями педагогічної діяльності.

Використана література:

1. Гончарова О. А. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності : дис ... канд. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 221 с.
2. Гура Л. М. Организационно-методические аспекты формирования социально-психологической готовности студентов гуманитарных вузов к педагогической деятельности. *Горизонти освіти*. 2014. № 2. С. 54–60.
3. Ипполитова Н. В., Колесников М. А., Соколова Е. А. Система профессиональной подготовки студентов педагогического вуза: личностный аспект : монография. Шадринск : Исеть, 2006. 236 с.
4. Ковальська І. Е. Формування психологічної готовності членів громадських формувань до охорони державного кордону : автореф. дис. ... канд. наук: 19.00.09. Хмельницький, 2009. 23 с.
5. Кондрашова Л. В. Концепція взаємодії моральних і психологічних якостей у змісті педагогічного професіоналізму. Професійне становлення майбутнього вчителя : монографічний огляд. Кривий Ріг, 2006. 327 с.
6. Кужель М. Формування психологічної готовності до педагогічної діяльності викладачів фізичної культури : автореф. дис. ... канд. наук: 19.00.07. Хмельницький, 2010. 24 с.
7. Прудка Л. Обґрунтування формування інтегративної готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. наук: 13.00.04. Київ, 2013. 24 с.
8. Цільова комплексна програма «Вчитель». *Інформаційний збірник Міністерства освіти України*. 1997. № 24. С. 11–25.

References:

1. Honcharova O. A. Pedagogichni umovy pidhotovky maibutnoho vchytelia inozemnoi movy do innovatsiinoi diialnosti : dys... kand. Nauk : 13.00.04 [Pedagogical conditions of the future foreign language teacher training for the innovative activity : dissertation of the Candidate of Science: 13.00.04]. Kyiv, 2008. 221 s. [in Ukrainian].
2. Gura L. M. Organizacionno-metodicheskie aspekty formirovaniya socialno-psihologicheskoy gotovnosti studentov gumanitarnykh vuzov k pedagogicheskoy deyatel'nosti [Organizational and methodological aspects of the formation of socio-psychological readiness of humanitarian university students for pedagogical activity]. *Gorizonty osvity*. 2014. № 2. S. 54–60 [in Russian].
3. Ippolitova N. V., Kolesnikov M. A., Sokolova E. A. Sistema professionalnoj podgotovki studentov pedagogicheskogo vuza: lichnostnyj aspekt : monografiya [The system of professional development for pedagogical university students: personal aspect : monograph]. Shadrinsk : Iset, 2006. 236 s. [in Russian].
4. Kovalska I. E. Formuvannia psykhologichnoi hotovnosti chleniv hromadskykh formuvan do okhorony derzhavnoho kordonu : avtoref. dys. ... kand. nauk: 19.00.09 [Formation of psychological readiness of members of public units for the state border protection: abstract of the dissertation of the Candidate of Science: 19.00.09]. Khmelnytskyi, 2009. 23 s. [in Ukrainian].
5. Kondrashova L. V. Kontseptsiia vzaemodii moralnykh i psykhologichnykh yakosteiu u zmisti pedahohichnoho profesionalizmu. Profesiine stanovlennia maibutnoho vchytelia : monohrafichnyi ohliad [The concept of interaction of moral and psychological qualities in the content of pedagogical professionalism. Professional formation of the future teacher : a monographic review]. Kryvyi Rih, 2006. 327 s. [in Ukrainian].
6. Kuzhel M. Formuvannia psykhologichnoi hotovnosti do pedahohichnoyi diialnosti vykladachiv fizychnoi kultury : avtoref. dys. ... kand. nauk: 19.00.07 [Formation of psychological readiness for pedagogical activity of physical training teachers: abstract of the dissertation of the Candidate of Science: 19.00.07]. Khmelnytskyi, 2010. 24 s. [in Ukrainian].
7. Prudka L. Obgruntuvannia formuvannia intehratyvnoi hotovnosti maibutnykh sotsialnykh pratsivnykiv do profesiinoi diialnosti : avtoref. dys. ... kand. nauk: 13.00.04 [Substantiation of formation of integrative readiness of future social workers for professional activity: abstract of the dissertation of the Candidate of Science: 13.00.04]. Kyiv, 2013. 24 s. [in Ukrainian].
8. Tsilova kompleksna prohrama «Vchytel» [Special target comprehensive program 'Teacher']. *Informatsiynyi zbirnyk Ministerstva osvity Ukrainy*. 1997. № 24. S. 11–25. [in Ukrainian].

Kanibolotska O. A. Structural components of readiness for continuous professional activity of foreign language teachers in modern society

The problem of continuous professional activity of the future foreign language teacher is considered in the article. The structure of readiness for professional pedagogical activity of a foreign language teacher is analyzed. It is stated that professional continuous training of the future foreign language teacher in the conditions of modern society is considered as a holistic, open, integrative, multilevel, mobile system that meets social and educational requirements, market demand for professional and pedagogical services, conditions for certification of modern language teacher. The concept is based on an understanding of the process of continuous preparation of a future foreign language teacher, which allows to form a teacher as a competitive specialist, capable of creative foreign-language professional activity and consists of theoretical, methodological, structural-content, implementation-technology, and criterion.

Different components of readiness for professional activity are considered, both from the psychological and pedagogical point of view, as well as from the methodology of teaching foreign languages. The variability and personal orientation of modern education require changes in the theory and methodology of teaching a foreign language in secondary schools, changes in the technology of teaching at all levels.

The share of techniques that contribute to the formation of practical skills for finding and analyzing information, self-study, self-organization, experience of responsible choice and behavior, formation of value orientations is increasing. In this regard, the range of requirements for a foreign language teacher, defined not only by qualifications, but also by changes in society, is growing, and in practice it is becoming increasingly difficult to meet these requirements. Requirements for a foreign language teacher in the framework of modern school development are defined.

The basic directions and components of professional training of the future foreign language teacher are outlined, taking into account the general components of teacher training and the psychological and pedagogical basis. The necessity of research of peculiarities of organization of continuous professional training of a foreign language teacher is emphasized.

Key words: continuing education, readiness for professional activity, components of readiness, foreign language teacher.

УДК 377:159

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.29>

Каніус О. С.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА

Аналізується актуальна педагогічна проблема використання технології контекстного навчання в процесі формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних Сил України під час навчання у вищих військових навчальних закладах, пошуку шляхів реалізації контекстного підходу до її формування з використанням потенціалу контекстного підходу до організації освітньо-виховного процесу.

Акцентовано увагу на потребі пошуку шляхів індивідуалізації освітнього процесу та забезпеченні умов самореалізації курсанта як військового професіонала та особистості на різних етапах службової діяльності, позаяк очікуваним результатом вищої військової освіти щодо майбутніх офіцерів є формування професійної суб'єктності, безпосереднім проявом якої є готовність бути повноправним суб'єктом, сприймати суб'єктність інших військовослужбовців, цілеспрямовано її формувати і транслювати у своїй діяльності та спроможність майбутнього офіцера адекватно вирішувати актуальні проблемні питання, притаманні військам.

Узагальнено переваги контекстного підходу до організації освітньо-виховного процесу у вищому військовому навчальному закладі, до яких віднесено суттєвий потенціал у формуванні як знань, умінь і навичок, так і професійно значущих якостей, що складають професійну компетентність фахівця відповідно до актуальних потреб, забезпечення трансформації освітньо-виховної діяльності у професійну сферу, сприяння розвитку професійного мислення курсанта через визначення конкретної професійно-орієнтованої мети навчання, оперативне реагування на реальні потреби військово-професійної діяльності офіцера через внесення змін та корегування змісту програм навчальних дисциплін з урахуванням вимог професії.

Визначені складники контекстного підходу, які є найбільш доцільними для використання у освітньо-виховному процесі вищого військового навчального закладу під час формування професійної суб'єктності майбутнього офіцера: побудова контекстного освітньо-виховного середовища вищого військового навчального закладу, квазіпрофесійна діяльність курсанта та аналіз проблемних ситуацій військово-професійної діяльності.

Ключові слова: курсант, майбутній офіцер, суб'єкт, контекст, контекстний підхід, освітньо-виховний процес, вищий військовий навчальний заклад.

Професійна підготовка фахівців та майбутніх офіцерів одним із пріоритетних завдань визначає опанування тими, хто навчається, практичними механізмами вирішення актуальних завдань професійної діяльності. Розділяючи погляди Т. Дмитренко на питання професіоналізму фахівця, до складників якого науковець відносить «володіння спеціальними знаннями про цілі, зміст, об'єкти, предмети і засоби праці; володіння спеціальними вміннями і навичками на підготовчому, виконавчому та підсумковому етапах діяльності; оволодіння спеціальними властивостями особистості та характеру, що дозволяє здійснювати процес і отримувати прогнозовані результати» [7]. Досвід підготовки майбутніх офіцерів вказує на актуальну потребу пошуку дієвих механізмів забезпечення практично орієнтованої військово-професійної спрямованості організації освітньо-виховного процесу у вищих військових навчальних закладах, позаяк «навчальна діяльність передбачає розвинену пізнавальну мотивацію, тоді як практична – професійну» [5, с. 37–38].

Одним зі шляхів вирішення обумовленої проблеми є використання потенціалу контекстного підходу до побудови освітньо-виховного процесу ВВНЗ з урахуванням професійної спрямованості освітньо-виховної діяльності до поступової адаптації майбутніх офіцерів через академічну до військово-професійної діяльності.

Метою статті є аналіз можливостей використання технології контекстного навчання в процесі формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних Сил України під час навчання у вищих військових навчальних закладах, шляхів реалізації контекстного підходу до її формування, оскільки означене